

OTKA K 115542 - Projekt záró beszámoló
Beszállítói hálózatok elemzése – fókuszban a viselkedéseméleti kérdések

A kutatási programunkban vizsgált kérdéseket három dimenzió mentén tudjuk jellemezni:

1. Elemzés szintje, elemzési egység:

Mint azt kutatási programunk címével is igyekeztünk kiemelni, kutatásunk alapvetően a vizsgált jelenségeket hálózati megközelítésben tárgyalta. Ez a hálózati megközelítés ugyanakkor több elemzési szinten lehetséges. Minden hálózat, így az üzleti hálózat alapegysége is a *kapcsolat*. Bizonyos hálózati jelenségek megértéséhez a *kapcsolati szintű elemzések* azonban nem elégségesek. Az ellátási hálózatok szempontjából így kiemelt jelentősége van az ún. *triadikus szintű elemzéseknek*, melyek három – valamilyen szempontból összekapcsolódó – gazdasági szereplő egységét jelentik. Természetesen léteznek olyan problémafelvetések, melyek még ennél is *összetettebb hálózati struktúrák* szintjén igényelnek vizsgálatot.

2. Vizsgált jelenségek:

Elemzéseink középpontjában többnyire egy-egy kiemelt *kapcsolati jellemző* állt. Legátfogóbban a bizalom kérdéskörét kutattuk, de az együttműködő felek közötti elkötelezettség kutatása is megjelent munkáinkban. Ezen kívül több publikációnkban magát a hálózatok *strukturális kérdéseinek* vizsgálatát állítottuk a középpontba.

3. Alkalmazott módszertan:

Ebben a tekintetben munkaprogramunk három módszertant emelt ki: a *statisztikai elemzést*, ezen belül hangsúlyosan az ún. diadikus adatelemzés módszerét; a viselkedésemélet központi módszertani megoldását a *játékot*; illetve az *esettanulmány* módszertanát.

A következőkben kutatási programunk publikációs eredményeit e mentén a három dimenzió mentén kialakult kutatási csomópontok mentén mutatjuk be.

1. Kutatási csomópont: A bizalom jelenségének vizsgálata kétoldalú kapcsolatokban statisztikai elemzési eszközök segítségével

Publikációs eredményeink a projekten belül ebben a csomópontban a leggazdagabbak. A bizalom kapcsolati jelenségének megértése mellett ebben jelentős szerepe van az itt alkalmazott statisztikai módszertannak, kiemelten a diadikus adatelemzésnek. Egy olyan speciális statisztikai eszköztárról van szó, melyet pszichológusok mellett dolgozó statisztikusok a kapcsolati jelenségek vizsgálatára fejlesztettek ki, s melynek gazdasági alkalmazásáról nem volt tudomásunk. Ez a statisztikai eszköztár megoldást ígér a kapcsolati jelenségek ún. egyvégű kutatásai kapcsán felmerült problémákra. A kapcsolati kutatások módszertani kihívásait és az azokra adható válaszokat 2016-os könyvünkben igyekeztünk szisztematikusan tárgyalni. A diadikus adatelemzés lényege, hogy a kapcsolati kontextust teljes egészében igyekszik a statisztikai elemzések során megtartani. Kutatásaink kezdetén először igyekeztünk megérteni, magyarul leírni, majd a kapcsolati bizalomra vonatkozó konkrét hipotézisek tesztelésére alkalmazni is ezt a módszertant. A módszertan alkalmazása során azonosított problémák mentén sor került annak kritikai elemzésére, és továbbfejlesztésére, olyan statisztikai konstrukciók kidolgozására, melyek az ún. kettős adatbevitel kihagyásával, az alapadatok felhasználásával számíthatók. A javasolt új konstrukciók megfelelőségét korábbi adatbázisunk felhasználásával teszteltük, majd azokat új kutatási kérdés és adatbázis felhasználásával alkalmaztuk is. Ez a szerves fejlődés megítélésünk szerint szép logikai ívet ír le, ezért az egyes lépések eredményeképpen megszülető cikkek mellett a teljes kutatási ívet felölelő munkáinkat összedolgozva, egy monográfiában is publikáltuk.

Munkánk eredménye részben magának a diadikus adatelemzésnek a kritikai fejlesztése. A módszertani eredmények mellett kiemeljük azt a kutatási eredményt, mely szerint a bizalom valóban képes betölteni az irányítás eszközét kockázatos üzleti szituációkban, de csak akkor, ha az kölcsönösen magas az adott kapcsolatban. A kölcsönösség jelentősége felhívja a figyelmet arra, hogy a kapcsolati jelenségeknek – köztük a bizalomnak – a kapcsolati kontextusból történő kiragadása és vizsgálata komoly módszertani problémákat vet fel, a kapcsolati kontextust nem kezelő módszertani megoldások hozta eredmények megbízhatósága megkérdőjelezhető. Publikációink:

Magyar nyelvű lektorált cikkek:

Gelei A., Dobos I. (2016). Bizalom az üzleti kapcsolatokban. A diadikus adatelemzés egy alkalmazása. KÖZGAZDASÁGI SZEMLE, 63 (3), 330–349.

Gelei A., Sugár A. (2016). Diadikus jelenségek kutatási kihívásai – a diadikus adatelemzés és a hagyományos statisztikai megoldások összehasonlítása. STATISZTIKAI SZEMLE, 94 (10), 977–1003.

Dobos I. (2016). A diadikus adatelemzés módszertanának egy kritikai vizsgálata: a kettős adatbevitel és felcserélhető eset. SZIGMA, 47 (3–4), 79–94.

Dobos I., Gelei A. (2018). A diadikus adatelemzés empiriával alátámasztott kritikája. STATISZTIKAI SZEMLE, 96 (1), 27–44.

Gelei A., Dobos I. (megjelenés alatt - 2019). Várakozások és cselekvések bizalmi szituációkban: Egy módosított bizalom játék vizsgálata az egyszerűsített diadikus adatelemzés eszköztárával. SZIGMA

Angol nyelvű referált/lektorált cikkek:

Gelei, A., Dobos, I. (2016). Mutual trustworthiness as a governance mechanism in business relationships—A dyadic data analysis. ACTA OECONOMICA, 66(4), 661-684.

Gelei A., Sugár A. (2017). The challenge of researching dyadic phenomena – the comparison of dyadic data analysis and traditional statistical method, HUNGARIAN STATISTICAL REVIEW, 95: (Special Issue: 21) pp. 78-100.

Dobos I., Gelei A. (megjelenés alatt - 2019): An empirically supported methodological critique of double entry in dyadic data analysis. STATISTIKA.

Könyvek:

Gelei A., Dobos I., Bódi-Schubert A. (2016). Üzleti kapcsolatok kutatása. Akadémiai Kiadó, Budapest.

Gelei A., Dobos I. (2019). Bizalomkutatás üzleti kapcsolatokban - Egy diadikus adatelemzési megközelítés. (közreműködött: Sugár A.), Typotex Kiadó, Budapest.

II. Kutatásaink másik fontos csomópontját a triadikus szintű elemzések adták, ahol az elemzés alapegységét három, közvetlenül kapcsolódó vállalat adja.

Ezen az elemzési szinten különféle módszertant alkalmaztunk. Statisztikai elemzést, konkrétan SEM modellt használtunk egy másik kiemelt kapcsolati jellemző, az elkötelezettség ellátási lánc triádban való vizsgálatára. Ezt a triádot a központi vállalat és legfontosabb megrendelője, valamint legfontosabb beszállítója mentén értelmeztük, és a BCE Versenyképesség Kutató Központjának utolsó adatfelvételéből származó mintán elemeztük, hogy a kapcsolat-specifikus befektetések mentén mért elkötelezettség hogyan befolyásolja a központi vállalat innovációs teljesítményét. Nemzetközi publikációk mutattak már rá, hogy az elkötelezett kapcsolatok innovációs teljesítménye jobb, de triadikus ellátási lánc kapcsolat szintjén ezt még nem vizsgálták. Az is kiemeli a kérdés fontosságát,

hogy nemzetközi felmérések mutatják, miszerint Magyarország mind az innovációs teljesítmény, mind az elkötelezettségen nyugvó kooperációs képességek/készségek tekintetében viszonylagos elmaradottságot mutat. Munkánk eredménye, hogy hazai vállalati mintán igazolni tudtuk, az elkötelezett ellátási lánc kapcsolatok pozitívan befolyásolják egyes innovációs típusok eredményességét. Publikációink:

Konferencia kiadvány:

Gelei Andrea - Kenesei Zsófia (2015): The effect of relationship heaviness of supply chain triads on the performance of the focal firm, Adamantios Diamantopoulos, Bodo B Schlegelmilch, Arnold Schuh, Udo Wagner (szerk.) "Convergence and Divergence in the New Europe: Marketing Challenges and Issues": PROCEE.

Magyar nyelvű lektorált cikk:

Gelei A. - Kenesei Zs. (2017). Elkötelezett kapcsolatok és nemzetköziesedés – vállalataink innovációs teljesítményének két fontos forrása, STATISZTIKAI SZEMLE 95: (8-9) pp. 823-846.

Angol nyelvű lektorált cikkek:

Gelei A. - Kenesei Zs. (2016). The Effect of Relation-Specific Investments in the Supply Chain Triad on Innovation Performance, MANAGEMENT (SLOVENIA) 11: (2) pp. 123-138.

Triadikus elemzési szinten további kutatási kérdéseket vetettünk fel, és kutatási irányokat indítottunk el. Ezek közé tartozik az ún. triadikus beszerzés kérdésköre. Itt egy megrendelő két beszállítóval képezi az elemzés egységét. A triadikus beszerzés létező vállalati gyakorlat, tudományos igényű leírása viszont csak egyetlen publikációban jelent eddig meg. Mi egy nemzetközi nagyvállalatnál vizsgáltuk a triadikus beszerzési stratégia sikertelenségének okát. Esettanulmány segítségével vizsgáltuk, hogy a triadikus beszerzés hosszabb távon csak akkor tartható fenn, ha a megrendelő tudatosan, esemény szinten képes menedzselni nem csak a megrendelő és a beszállító közötti kapcsolatot, de a két beszállító közötti kapcsolatot is. Amennyiben képes a megrendelő pozíciójában lévő vállalat arra, hogy kiegyensúlyozott versengve együttműködő (co-opetitiv) szituációs kapcsolati portfóliót alakítson ki a beszállító között. Eredményeinket eddig nemzetközi konferencián adtuk elő:

Konferencia kiadvány:

Gelei, A. – Sillanpää, I. – Khuram, S. (2016). Patterns of dynamic changes in supply management – a triadic approach, 25th IPSERA Annual Conference Proceedings, Dortmund, Germany, 2016 March 20 - 23; Paper No. 87.

Szintén triadikus megközelítésben vizsgáltuk a hazai vállalatok ellátási lánc kapcsolati portfólióját, mind megrendelő, mind beszállítói oldalon. A Versenyképesség Kutató Központ legutolsó adatbázisán statisztikai elemzést végeztünk. A mintában szereplő vállalatok ellátási lánc kapcsolat portfóliója egyszerre mutatta a versengés és az együttműködés jeleit. Maga a co-opetíció egyre inkább az érdeklődésünk előterébe került, a témakört további empirikus kutatásaink számára fontos területnek tekintjük.

Könyvfejezet:

Gelei A. - Jámbor Zs. (2017). Long-term relationships of Hungarian companies, János Tibor Karlovitz (ed.): Essays in Economics and Business Studies. Komárno: International Research Institute, 2017. pp. 101-110. (ISBN: 978-80-89691-42-5)

III. Összetetteb hálózati struktúrák szintjén végzett vizsgálataink.

Ennél az elemzési szintnél is a kutatások elindításáig és az első eredmények megjelentetésig jutottunk el. E téren is tervezünk további, a pályázat keretein túlmutató kutatásokat. Ebbe a csoportba tartozik az ún. kiterjesztett ellátási hálózatok alapstruktúra típusainak feltárását célzó alapozó anyagaink. A hagyományos ellátási lánc mellett e kiterjesztett ellátási hálózat magába foglalja a logisztikai szolgáltatók összetett hálózatait is. Munkánkban feltérképeztük az alapvető együttműködési típusokat (pl. 2PL, 3PL, 4 PL szolgáltató) és azok alapvető hálózati egységeit.

Konferencia kiadvány:

Gelei A. - Nagy J. (2016). Mapping the basic structures of the extended supply network, IMP Group conference papers, Poznan, 31. August – 2. September.

Könyvfejezet:

Gelei A. - Nagy J.(2017). Ellátási hálózatok alapvető struktúrái; Varga Bálint (szerk.): Logisztikai Évkönyv 2017. Kiadó: Magyar Logisztikai Egyesület. 93 – 104. old. ISSN 1218-3849.

Összetett hálózati struktúrát jelentenek a nemzetközi nagyvállalatok belső, ún. globális értékláncai is. Ezeknek a belső struktúráknak a feltárása nemzetközi szempontból is kutatási rés. Mi az ellátási hálózat megközelítésünk alapján egy kiemelt, összetett funkciónak, a beszerzésnek azt a speciális tevékenységrendszerét vizsgáltuk, melyet a beszerzési funkció azért végez, hogy támogassa a vállalat új termék fejlesztésének és piacra dobásának folyamatát. Ez a speciális tevékenység halmaz szerkezetileg a vizsgált, Magyarországon is aktív autóiipari cégek globális értékláncaiban igen összetett struktúrában valósul meg, melyet a tudásmegosztás jellemzői (kiemelten az ún. ragadóssága) és bizonyos tevékenységek ebből fakadó co-lokációs kényszere magyaráz. Eredményeinket nemzetközi konferencián mutattuk be, e téren további, jelen kutatási pályázat időkeretét meghaladó publikációkat is tervezünk.

Konferencia kiadvány:

Gelei A. - Jámbor Zs. (2017). Managing interdependencies – Organizational design solutions for purchasing and new product development, Dirk-Jan F. Kamann (ed.): Book of Abstracts IPSERA 2017 – Abstracts of the 26th Conference of the International Purchasing and Supply Education and Research Association.

IV. Negyedik csomópontként említjük meg a kapcsolati bizalomnak a viselkedéseméleti eszközökkel történő elemzését.

A kapcsolati bizalom és a co-opetíció jelenségének összekapcsolását végeztük el egy módosított bizalom játék kidolgozásával. A játéknak számos egyedi jellemvonása van, amivel valós, hosszabb távú üzleti kapcsolat működését céloztuk modellezni. A játékba egyedi módon beépítettük mind a bizalom, és bizalomra méltóság, mind a kapcsolati szintű megbízhatóság mérését és az arra vonatkozó várakozások mérését is. A játék kidolgozása után lebonyolítottunk egy adatfelvételt. Az így létrehozott adatbázist felhasználva első eredményeink azt mutatják, hogy a tranzakció és a kapcsolati szintű bizalmi jelenségek elhatárolhatók, elhatárolandók egymástól. A tranzakció szintű bizalmat az ezzel kapcsolatos várakozások befolyásolják. A 10 körös dinamikus játék egy tanulási görbét ír le, ahol a bizalom és bizalomra méltóság a korábbi egykörös játékoknál is kritikus értéknek számító 80%-ot nem haladja meg. A kapcsolati szintű megbízhatóság igen stabilnak mutatkozott ugyanakkor. Eddigi eredményeinket magyar nyelven már publikáltuk, dolgozunk nemzetközi megjelenésen is.

Konferencia kiadvány:

Dobos I. - Dudás L. - Gelei A. (2017). A bizalomjáték egy dinamizált változatának statisztikai elemzése, In: Mádi-Nagy Gergely (szerk.) XXXII. Magyar Operációkutatási Konferencia. Cegléd, Magyarország, 2017.06.14-2017.06.16. Kiadvány: Cegléd: Bolyai Farkas Alapítvány a Magyarul Tanuló Tehetségekért.

Gelei A. - Dobos I. - Dudás L. (2018). Modelling relationship between trust and trustworthiness using a finite repeated trust game, European Operations Management Association (EurOMA) Conference Proceedings, Budapest, Magyarország, 2018.06.24-2018.06.26.

Gelei A. – Dobos I. (2019). Transactional and relational trust - a finite dynamized Trust Game. 25th IPSERA Annual Conference Proceedings, Millan, Italy; April 15-17.; Paper No. 55.

Hazai lektorált folyóirat:

Gelei A. – Dobos I. – Dudás L. (2018). Bizalom és megbízhatóság – egy módosított ismételt bizalomjáték eredménye. STATISZTIKAI SZEMLE. 96 (8-9), 769-793.

V. További publikációk, megjelenések

Ide soroltuk egy, a pályázathoz kapcsolódó referált nemzetközi publikációnkat, mely a vállalatok előrejelzési gyakorlatát vizsgálta empirikusan, egy konkrét vállalat adatainak felhasználásával. Ezen túl ide soroltuk azokat a publikációkat és megjelenéseket, melyek a tágabb szakmai környezetet célozták. Annak érdekében ugyanis, hogy eredményeinkre a vállalati szakemberek figyelmét is felhívjuk, számos rendezvényt tartottunk, belföldi, gyakorló szakembereknek szervezett konferenciákon vettünk részt, és nem referált folyóiratokban is megjelentünk.

Nemzetközi referált folyóirat:

Gelei., A. - Dobos, I. (megjelenés alatt - 2019). Forecasting of Sporadic Products: Practical and Theoretical Considerations. Periodica Polytechnica Social and Management Sciences.

Hazai nem akadémiai, szakmai konferenciákon, rendezvényeken való megjelenés:

Gelei A. - Horváth P. (2015). A logisztika lehetőségei és ellentmondásai hálózatokban, Magyar Logisztikai, Beszerzési és Készletezési Társaság (MLBKT) 23. Kongresszus, Balatonalmádi.

Gelei A. (2016). Építsünk agilisan, 24. MLBKT Kongresszus 2016. november 10., Siófok.

Nagy J. - Losonci D. (2016). Hármás értékteremtés – Duális Logisztikai menedzsment mesterképzés a Corvinuson, 24. MLBKT Kongresszus 2016. november 10., Siófok.

Nem lektorált kiadványokban való publikációink:

Gelei A. (2015). Új OTKA kutatás Karunkon: Beszállítói hálózatok elemzése – fókuszban a viselkedéseméleti kérdések, A Budapesti Corvinus Egyetem Gazdálkodástudományi Karának 5. Kutatási Hírlevele.

Gelei A. - Jámbor Zs. (2017). Vállalkozások hosszú távú üzleti kapcsolatai Magyarországon, LOGISZTIKAI TRENDEK ÉS LEGJOBB GYAKORLATOK (ISSN: 2416-0555) III: (1) pp. 44-46.

Gelei A.(2017). Beszállítói hálók kutatása, BCE Gazdálkodástudományi Kar, 15. Kutatási Hírlevél.

A KUTATÁSI PROGRAM PUBLIKÁCIÓS ÖSSZEFOGLALÓ TÁBLÁZATA:

	2015	2016	2017	2018	2019	<u>Összesen</u>
<i>Könyv magyar nyelven</i>	-	1	-	-	1	2
<i>Scopus-os GMB-listás angol nyelvű cikkek</i>	-	1	-	-	2	3
<i>Lektorált angol nyelvű cikkek</i>	-	1	1	-	-	2
<i>GMB-listás magyar nyelvű cikkek</i>	-	3	1	2	1	7
<i>Könyvfejezet</i>	-	-	2	-	-	2
<i>Konferenciaközlemények angol nyelven</i>	1	1	-	-	-	2
<i>Konferenciaközlemények magyar nyelven</i>	-	-	1	-	-	1
<i>Absztrakt angol nyelven</i>	-	1	1	1	1	4
<i>Egyéb megjelenések</i>	2	2	2	-	-	6
<u>Összesen:</u>	3	10	8	3	5	29

Megjegyzések:

1. Az OTKA ERP rendszerében csak 24 publikáció jelenik meg, mert ott – a szabályoknak megfelelően – adott publikációból csak a legmagasabb szintűt jelöltük meg. Kivettünk továbbá két publikációt, amelyek a kutatási eredmények disszeminációjával foglalkozott.
2. Csak azokat a publikációkat tárgyaltuk zárójelentésünkben, mely tartalmazza a projektre való hivatkozást.
3. A pályázat személyi összetétele: A pályázat benyújtásakor kialakuló kutatócsoportban több személyi változás is volt, melyeket végig leegyeztettünk Dr. Prószéky Gáborral. A 3. évet lezáró, legutóbbi beszámoló óta ugyanakkor már nem történt személyi változás a kutatócsoportban.